

СТАНОВИЩЕ

от доктор Григор Найденов Григоров – професор по гражданско и семейно право в ЮФ на ПУ „П. Хилендарски“

Относно: дисертационен труд на Димо Петков Хаджиев – редовен докторант в катедра по гражданскоправни науки при ЮФ на ПУ „П. Хилендарски“, на тема: **„Придобиване на вещни права чрез конститутивни съдебни решения“**, за присъждане на ОНС „Доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (научна специалност Гражданско и семейно право).

Със заповед № Р33–2644 от 30.06.2021 г. на проф. д-р Р. Младенов – ректор на ПУ „П. Хилендарски“, съм определен за вътрешен член от състава на Научно жури в процедурата по защита на дисертационния труд на докторант Димо Хаджиев. На първото заседание на научното жури ми беше възложено да изготвя становище за дисертационен труд.

1. Информация за докторанта. Димо Хаджиев е магистър по право на ПУ „П. Хилендарски“. На 01. 03.2017 г. е зачислен като редовен докторант по гражданско и семейно право в ПУ с научен ръководител проф. д-р Люба Панайотова. В хода на докторантурата е назначен за хоноруван асистент по вещно право в ЮФ на ПУ. Понастоящем работи като юрисконсулт в нотариална кантора в Пловдив.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд.

Предмет на научното изследване е придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения в българско гражданско право. Дисертационният труд е първото монографично изследване в българската цивилистична правна литература във връзка с разглеждания придобивен способ в отделните клонове на материалното и процесуалното гражданско право. Той съдържа 248 страници, които включват съдържание, увод, изложение в четири глави и заключение с резюме на получените резултати. Към него е приложена библиография, а към документацията за участие в конкурса е приложена и декларация за оригиналност. Всяка глава е структурирана в параграфи, а параграфите са разделени в римски и арабски точки, подточки и подподточки. Направени са 442 бележки под линия. Трудът отговаря на изискванията на чл. 27 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

При написването на дисертационния труд са използвани общо 288 съчинения, от които 258 на български език и 30 на английски, френски, немски, италиански и руски езици. Докторантът е използвал цялата налична българска литература по темата на

дисертационния труд. Използвал е и богатата съдебна практика на българските съдилища.

Темата на дисертационния труд е точно формулирана и актуална. Изясняването на фактическите състави на придобиване на вещни права чрез конститутивни съдебни решения има значимо практическо и теоретично значение за нашето право. Част от тези състави и техните правни последици поставят редица въпроси, които очакват адекватен отговор от доктрината. В тази връзка дисертационният труд е необходимо, навременно и полезно научно изследване.

Избраната тема е широко формулирана, голяма е по обем, нейното разработване е трудно, защото предполага солидни общотеоретични правни познания както и детайлно познаване на цялото частно право, както и на огромна съдебна практика. Докторантът успешно се е справил с предизвикателствата, които темата е поставила пред него, преодолял е редица подводни камъни, свързани с нейното разработване и е представил завършен дисертационен труд с редица достойнства.

За успешното завършване на дисертационния труд е допринесъл фактът, че докторантът е формулирал точно предмета, целите и задачите на научното изследване, и е използвал подходящи методи в хода на проведеното изследване. Изложените в дисертацията тези са ясни, аргументите в тяхна подкрепа са убедителни, те достигат до читателя чрез лекия стил на изразяване на докторанта и използвания точен юридически език. Дисертационният труд е логично структуриран, аналитичен е, в него докторантът изразява и аргументирано защитава собствени тези по обсъжданите въпроси, като не се страхува да опонира на наложили се в доктрината схващания. Той свидетелства за добрата правна култура и общотеоретична подготовка на докторанта, както и задълбочените му познания в областта на всички клонове и дялове на частното право.

В глава първа са изведени пред скоба общите положения на придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения. В нея последователно са изяснени същността на преобразуващите субективни права като елемент от ФС на конститутивното съдебно решение за придобиване на вещни права, предпоставките и процесуалните средства за тяхното упражняване, и конститутивните съдебни решения, постановени по предявените конститутивни иски. Подкрепям аргументите на докторанта в защита на тезата, че (за разлика от римското право) придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения представлява производен способ за придобиване на вещни права. В тази връзка докторантът прави съпоставка между придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения и оригинерните способности за придобиване на вещни права, от една страна, а от друга страна между придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения и сделките за прехвърляне на вещни права, които (сделки) също са деривативен способ за придобиване на права. По-нататък докторантът очертава елементите на ФС на придобиване на вещни права чрез изследвания придобивен

способ, както и правните последици в материален и в темпорален аспект на постановеното конститутивно съдебно решение, което уважава, съответно отхвърля, предявения конститутивен иск.

В глави втора, трета и четвърта последователно се изясняват конститутивните съдебни решения като способ за придобиване на вещни права в областта на гражданското право – обща част, облигационното и вещното право, в областта на семейното и наследственото право и в областта на гражданското процесуално право.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати.

Докторантът е изпълнил задачите и е постигнал целите, поставени пред научното изследване, доказателство за това са постигнатите от него научни и практически резултати. На базата на задълбочен анализ на правната уредба, съдебната практика и различните доктринерни схващания във връзка с конститутивните съдебни решения за придобиване на вещни права, той е формулирал редица изводи по спорни или неизяснени в закона въпроси относно този придобивен способ, които имат практическо и теоретично значение за развитието на правото и за правоприлагането, и повечето от които подкрепям.

Подкрепям изводите на докторанта:

– Че искът по чл. 19, ал. 3 ЗЗД следва да се разглежда по реда на особеното исково производство по Глава XXXI ГПК само ако на етап предварителен договор страните са се споразумели всяка от тях да получи насрещна престация при сключване на окончателния договор. При липсата на подобна уговорка, искът по чл. 19, ал. 3 ЗЗД може да се разгледа по общия исков процес;

– Че вписването на исковата молба по чл. 19, ал. 3 ЗЗД не е елемент от ФС на придобиването на вещни права;

– Във връзка с особеното исково производство за сключване на окончателен договор по глава XXXI ГПК, подкрепям заключението, че разпоредбите по чл. 362, ал. 1 и 2 ГПК не следва да се разбират като обвързване на вещния ефект на конститутивното съдебно решение за обявяване на предварителния договор за сключен от изпълнението на задължението от ищеца по предварителния договор, а като правна възможност за ответника да претендира обезсилване на съдебното решение при липса на изпълнение от страна на ищеца;

– Прецизен е анализът, направен в глава втора във връзка със съдебна проверка относно допустимостта на иска по чл. 19, ал. 3 ЗЗД, както и относно условията, които трябва да са налице за неговата основателност;

– Аргументирано е схващането на докторанта, че началният момент за упражняване на правото на изкупуване по чл. 33, ал. 2 ЗС започва да тече от деня на сключване на договора за покупко-продажба на идеалната част от съсобствения недвижим имот. Във връзка с приложното поле на иска по чл. 33, ал. 2 ЗС, подкрепям изводите, че

правото на изкупуване не следва да се прилага за договора за покупко-продажба на наследство и при договора за даване вместо изпълнение, но би могло да намери приложение при сервитутните права в хипотеза на съсобственост на господстващия имот и извършена от един от съсобствениците на покупко-продажба на идеална част от него в полза на трето лице.

– Във връзка с иска по чл. 29, ал. 2 СК (при прекратяване на договорена съпругеска имуществена общност) за определяне на по-голям дял на съпруга, на когото е предоставено упражняването на родителските права, подкрепям извода, че няма пречка съпрузите да уговорят подобна клауза в сключения помежду си брачен договор. Тази клауза е допустима, защото е в интерес на ненавършилите пълнолетие деца, а уговарянето ѝ е целесъобразно, защото би елиминирало необходимостта от предявяване на конститутивен иск по чл. 29, ал. 1 и 2 СК. Недопустима е обаче клауза в брачния договор, с която се отнема възможността на съпруга, който ще упражнява родителските права, да предяви иск по чл. 29, ал. 2 СК. Такава клауза е нищожна, тъй като тя би била в нарушение на принципа на семейното право за особена закрила на децата.

4. Приноси на дисертационния труд

Приносен характер за развитието на правото и за правната наука имат:

- извършеният исторически и сравнителен анализ относно развитието на преобразуващите субективни права, конститутивните искове за тяхното упражняване и конститутивните съдебни решения с вещен ефект;
- направената съпоставка както между придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения и оригинерните придобивни способности, както и между придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения и вещно-прехвърлителните сделки, които също са деривативен придобивен способ;
- направеното разграничение между вещния и облигаторния ефект на влязлото в сила конститутивно съдебно решение за придобиване на вещни права;
- разглеждането на конститутивните съдебни решения с обратно действие като способ за придобиване на вещни права.

5. Предложения de lege ferenda

В дисертационния труд е направено едно конкретно *предложение de lege ferenda*, но смятам, че от задълбочения анализ на правната уредба на конститутивните съдебни решения докторантът би могъл да формулира и други предложения за подобряване на действащата правна уредба. Предложението се отнася до момента, в който настъпва вещно-прехвърлителния ефект на влязлото в сила конститутивно съдебно решение за извършване на съдебна делба по чл. 349, ал. 1 и 2 ГПК. С него се предлага промяна на чл. 349, ал. 6, изр. 1 ГПК според която съделителят, в чийто дял е поставен имотът по реда на ал. 1 и 2, следва да стане негов собственик от влизане в

сила на съдебното решение, а не (както е де леге лата) от плащането на определеното парично уравнение заедно със законната лихва. Това *предложение* е обосновано от общото правило, според което вещният ефект на конститутивните съдебни решения настъпва от момента на влизането им в сила, а не от момента на изпълнението на задълженията на притежателя на преобразуващото право.

6. Оценка на публикациите по темата на дисертацията.

Докторантът има пет публикации по темата на дисертацията, които са имплементирани в дисертационния труд. За тях важи изцяло оценката, която давам на този труд.

7. Оценка на автореферата.

Авторефератът на дисертационния труд съдържа 37 страници. В него докторантът е представил коректно в резюме съдържанието на дисертационния труд.

8. Критични бележки.

Към изложението в дисертационния труд може да се направят някои критични бележки.

8.1. Основната ми бележка е свързана с естеството на сроковете за предявяване на конститутивните искове за упражняване на преобразуващите субективни права – давностни или преклузивни са тези срокове. Докторантът застъпва и двете схващания по въпроса, в зависимост от естеството на уредения в закона конститутивен иск. При формиране на своите изводи той (смятам) е силно повлиян от схващанията на съдебната практика и на правната доктрина, както и от изричната законова формулировка при част от конститутивните искове относно естеството на срока за предявяване на иска. По същество обаче липсва авторов анализ на въпроса за естеството на срока за предявяване на иска. Направените от докторанта изводи *ad hoc*, с оглед естеството на конкретния конститутивен иск, уреден в закона, са недостатъчно обосновани и затова са неубедителни. Не смятам дори чисто логично в част от случаите преобразуващото право за придобиване на вещно право, което се упражнява по съдебен ред, да се погасява по давност, а в други случаи то да се прекратява поради неупражняването му в рамките на определен преклузивен срок. Изясняването на въпроса за естеството на сроковете за упражняване на преобразуващите права има важно теоретично и практическо значение. Смятам, че докторантът следваше да изясни този въпрос в глава първа на дисертационния труд, а това би повишило значително ценността на неговия труд.

8.2. В глава първа докторантът заключава, че в темпорален аспект конститутивните съдебни решения с вещен ефект могат имат действие занапред и действие с обратна сила. Той обаче не изяснява какво действие имат тези решения, за които законът не предвижда изрично дали имат действие *ex nunc* или *ex tunc*. А отговорът на този въпрос има важно практическо значение.

8.3. Неубедително е схващането на докторанта, че нормата на чл. 363 ГПК, касаеща съдебна проверка на собствеността на процесния имот, следвало да се тълкува в смисъл, че съдът разполага в особеното исково производство за сключване на окончателен договор с пълния обем правомощия, с които разполага нотариусът в нотариалното производство. От това схващане заключавам, че съдът е длъжен служебно да събира в процеса доказателства относно собствеността на ответника върху имота – предмет на договора по чл. 19, ал. 3 ЗЗД. Подобно правомощие обаче съдът няма и не може да има, като се държи сметка за принципите на състезателното начало, служебното начало и за равенство на страните в гражданския процес. Още повече, че производството за сключване на окончателен договор е исково и спорно, а не охранително и безспорно, каквото по същината си е нотариалното производство за извършване на разпоредителни сделки с вещни права с недвижими имоти.

8.4. Във връзка с началото на 2-месечния преклузивен срок за предявяване на иска по чл. 33, ал. 2 ЗС, докторантът смята, че срокът започва да тече от деня на сключване на договора за покупко-продажба на идеалната част от съсобствения недвижим имот, а не от момента на узнаването за продажбата от съсобственика изкупвач в хипотеза, в която съсобственика продавач не е отправил до него предложение за закупуване на идеалната част. Този извод е обоснован с аргумента, че спрямо пренебрегнатия съсобственик *действа презумпцията за знание* за сключената сделка, която подлежи на вписване в книгите за вписванията (арг. от чл. 112, б. „а“ ЗС и чл. 4, б. „а“ ПВ). В този смисъл, според докторанта пренебрегнатият съсобственик би могъл да се осведоми за сключения договор чрез справка по партидата на съсобственика продавач, направена в книгите за вписванията (арг. от чл. 42 и сл. ПВ и чл. 93 ЗКИР). Посоченият аргумент е неубедителен – чл. 112 и чл. 113 ЗС не уреждат презумпция за знание за сключената сделка с нейното вписване, а само нейната непротивопоставимост на трети лица, които по-рано са придобили от същия собственик и вписали вещни права върху недвижимия имот. Подобна презумпция не може да се обоснове дори логически, тъй като ако такава презумпция съществуваше, това реално би принудило всички съсобственици да правят справки в книгите по вписвания поне веднъж на всеки 2 месеца, за да проверят дали друг(ият) съсобственик не е прехвърлил без тяхно знание и съгласие своята идеална част от недвижимия имот на трето лице. Подобен (неубедителен) аргумент докторантът прави и във връзка със срока за оспорване от единия съпруг на извършената от другия съпруг разпоредителна сделка по чл. 24, ал. 4 СК, още повече, че в този случай в закона изрично е посочено, че срокът за оспорване тече **от узнаването** на сключената сделка.

9. Заключение.

Направените критични бележки не омаловажават постигнатите научни резултати в дисертационния труд, на който давам висока положителна оценка. Той съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и свидетелства за задълбочените теоретични знания на докторанта в

областта на частното (гражданското) право, както и за неговите качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Докторантът притежава ОКС „Магистър“ и отговаря на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 ЗРАСРБ във вр. с Приложение към чл. 1а, ал. 1 от 122 ПМС/2018 г. за изменение и допълнение на ППЗРАСРБ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. В тази връзка са налице условията на чл. 6 ЗРАСРБ и чл. 27 ППЗРАСРБ за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Димо Петков Хаджиев. Налице са и специфичните изисквания на Юридическия факултет на ПУ по чл. 30, ал. 2 от Правилника за РАС на ПУ „П. Хилендарски“ за придобиване на ОНС „доктор“.

Поради гореизложеното, давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване и постигнати резултати и приноси в дисертационния труд, и *предлагам на уважаемото научно жури да присъди на* Димо Петков Хаджиев – редовен докторант в катедра по гражданскоправни науки при ЮФ на ПУ „П. Хилендарски“ образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование: 3. Стопански, социални и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Гражданско и семейно право“.

23 август 2021 г.

гр. София

Изготвил становището:

проф. Григор Найденов